

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТООБІГУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Ю.П. Юхименко

Розкрито основні проблеми уніфікації документування у ВНЗ України. Проаналізовано стан організаційно-розпорядної документації установи вищої школи, визначено основні напрями її упорядкування, що полегшить вирішення проблеми інформатизації документообігу. Обґрунтовано необхідність створення уніфікації системи інформаційного документообігу ВНЗ, зроблено конкретні пропозиції для вирішення проблеми уніфікації навчальної документації.

Ключові слова: документування, установа, уніфікація, документообіг, електронні носії, інформатизація, мовні кліше.

The basic problems of unification of documenting at high arinstitutions of Ukraine are revealed. The condition of documents regarding organizational orders and instructions in higher educational establishments has been analysed as main trends of filing have been determined, which will help solve the problem of informatization of document circulation. There has been grounded the necessity of creation of unification of the informational document circulation system in higher educational establishments. Certain proposals to help solve the problem of educational documents unification have been made.

Постановка проблеми. Будь-яка навчальна установа, незалежно від форми власності, самостійно вирішує проблеми документного забезпечення управління, за рахунок удосконалення якої стає можливим підвищення рівня його ефективності, корпоративної культури взагалі. Для вищого навчального закладу (ВНЗ) робота з документами – один із головних методів діяльності, оскільки завжди виникає необхідність фіксування того чи іншого результату діяльності, як колективу в цілому, так і кожного студента зокрема.

Для прискореної модернізації вищої освіти як визначального чинника інноваційного розвитку суспільства Кабінетом Міністрів України була схвалена Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки. Одним із її пунктів передбачається удосконалити і процес "розроблення нормативно-правових документів" ВНЗ [2, 22].

У сучасних умовах розвитку суспільства вища освіта України представлена різного рівня акредитації і форм власності установами і є самостійним напрямом діяльності. Водночас вона не виходить із загального правового поля. Проте, керуючись документами, які відносяться до Уніфікованої системи

організаційно-розпорядної документації (ОРД) будь-якої іншої організації, ВНЗ України мають і спеціальну документацію, яка регламентує організацію навчального процесу (навчальні плани, розклад занять та ін.), що розробляються конкретно навчальною установою самостійно. Зовнішньо ці документи мають однаковий зміст. Проте, глибоке їхнє вивчення показує ще існуюче різноманіття їхнього оформлення, невідповідність сучасним вимогам в умовах інтеграції освітнього простору України. В указаній Концепції підкреслюється необхідність уніфікації документування у ВНЗ України відповідно до Європейських стандартів [2, 23]. Цим визначається не лише теоретична актуальність даної проблеми, а й її практична спрямованість. Окремі зроблені висновки і пропозиції вже сьогодні можуть бути враховані у практичній діяльності ВНЗ України.

Значний внесок у розробку даної проблеми зробили сучасні зарубіжні та вітчизняні науковці. Серед них слід відмітити праці А.Єрмолаєвої, М.Ланденюк, Ю.Столярова, Ю.Пелехи, які порушують питання про уніфікацію навчальної документації у ВНЗ Росії. Праці С.Кулешова, М.Слободяника та інших розкривають існуючі проблеми

уніфікації документації в інформаційному суспільстві взагалі. Вони надають особливу увагу дослідженню сучасних технологій документного забезпечення управління. Разом з тим, відмічаючи їхній внесок у розкриття проблеми уніфікації документування взагалі, слід підкреслити недостатність праць, які б були присвячені цій проблемі ВНЗ України.

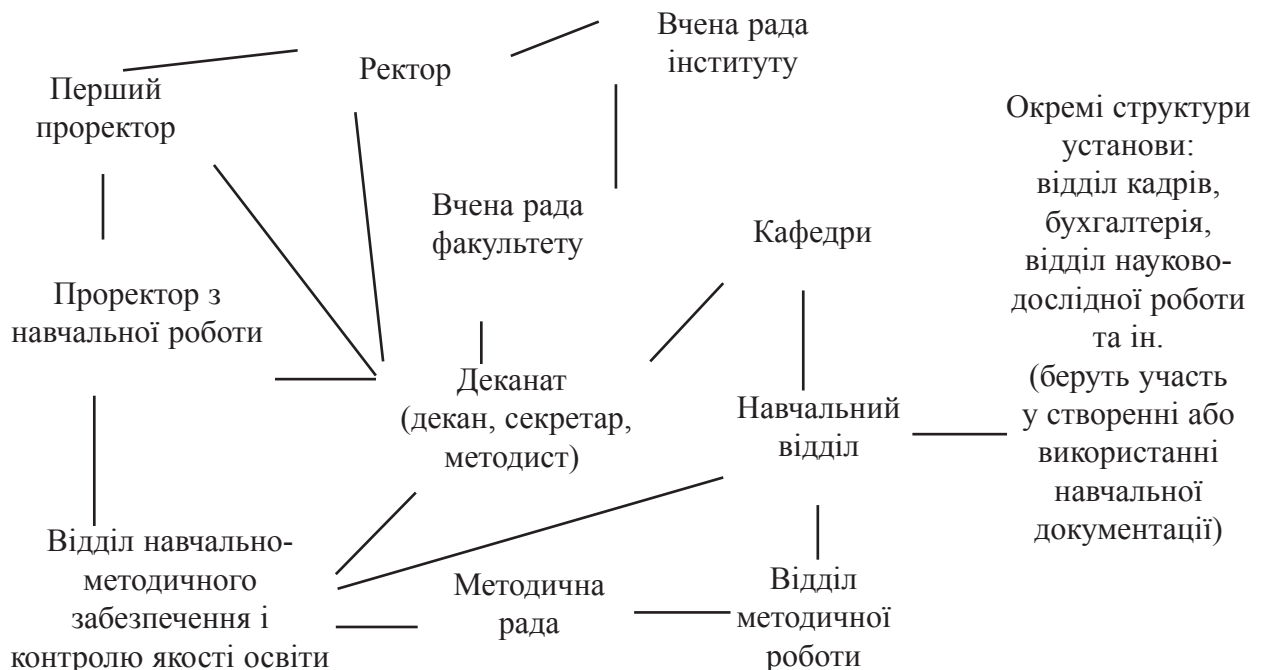
Мета і завдання дослідження. Спираючись на законодавство, яке є основою організаційно-розпорядної документації ВНЗ України, напрацювання зарубіжних і вітчизняних вчених даної галузі дослідження і практику ведення навчальної документації конкретних навчальних установ, мета дослідження – зробити теоретичний аналіз проблеми уніфікації документування у вищій школі та її вплив на ефективність реалізації своїх функцій структурних ланок ВНЗ України. Основними методами дослідження є: системний аналіз практики підготовки документів у раді ВНЗ

і узагальнення для відповідних пропозицій щодо уніфікації документообігу установи.

Результати дослідження. Вивчення системи навчальної документації у ВНЗ м.Біла Церква засвідчує тісний її взаємозв'язок із системою організаційно-розпорядної документації. Наприклад, наказ про рух студентського контингенту видається керівником (ректором) ВНЗ на підставі навчальної документації (екзаменаційні відомості). Підготовка проектів таких документів здійснюється в деканатах факультетів, які є однією із основних структурних ланок здійснення функції організації навчального процесу. Тому оптимальне поєднання і взаємовплив навчальної та організаційно-розпорядної документації впливає на ефективність реалізації цієї функції (див. схему).

Схема

Взаємозв'язки структурних підрозділів ВНЗ у створенні та використанні навчальної документації (на прикладі Білоцерківського інституту економіки та управління)

Основні завдання уніфікації документообігу й організації якісної роботи діловодства в інституті покладено на факультет. Їх можна класифікувати за такими напрямками:

- копії нормативно-правових (розроблених і затверджених Міністерством освіти і науки України та іншими його підрозділами) і організаційно-розпорядних документів (виписки із рішень вченої ради інституту, ректорату і накази ректора);

- документи, за підготовку і ведення яких відповідають спеціалісти деканату (план роботи факультету, документи відповідних структур факультету вченої ради, навчально-методичної ради та особисті картки студентів, журнали успішності студентів та ін.);

- документи, авторами яких є інші структурні підрозділи інституту (плани роботи кафедр, навчально-методичні комплекси з предметів, заліково-екзаменаційні відомості та ін.);

- документи інших організацій із питань практики студентів і працевлаштування випускників (договори з підприємствами, заявки на працевлаштування випускників та ін.).

Значна кількість документів, які містяться в деканаті, створюються і узгоджуються у відділі навчально-методичного забезпечення і контролю якості освіти: планові, організаційні, методичні, інформаційно-довідкові та звітні документи. Характерною їхньою особливістю є утворення на основі узгодження низки структур інституту (відділ – деканат, відділ – кафедра). Саме ця ланка документообігу потребує найбільше уніфікації для переходу до сучасних технологій. Слід відмітити, що це проблема не лише ВНЗ України, вона в центрі уваги практиків інших країн [1].

У процесі вдосконалення системи навчальної документації задіяні й інші структурні підрозділи. В умовах переходу до Болонського процесу значно зростає роль якісного управління навчально-методичного забезпечення ВНЗ. Визначальна роль у цьому процесі відводиться відділу методичної роботи, який має формувати банк нормативно-методичного матеріалу, статистико-інформаційної діяльності та здійснювати

координацію роботи зі створення нової навчально-методичної документації. Особливо дієвими в цьому процесі є постійно діючий загальноінститутський методичний семінар, де узгоджуються форми і підходи, відповідно до сучасних вимог підготовки навчальної методичної літератури, та кваліфіковане заповнення нових розроблених атестаційних документів. Але відсутність в Україні уніфікованої системи організаційно-розпорядної документації установи вищої школи породжує низку проблем користування документами та їхнього опрацювання за допомогою сучасних засобів комп'ютерної техніки. Процес її оформлення наближається до вимог ДСТУ 4163-2003, проте існує низка проблем інформатизації документообігу.

Важливою проблемою уніфікації навчальної документації в сучасному ВНЗ є відхід від стандартів радянського періоду. Наприклад, буквально кілька років у ВНЗ почали відходити від затвердженої в середині минулого століття заліково-екзаменаційної відомості [4, 31]. У більшості філій і факультетів м.Білої Церкви вони використовуються і нині. Проте, відсутність уніфікованої відомості, яка б враховувала нові підходи до контролю знань студента, призводить до того, що ВНЗ керуються положеннями про управління навчально-методичного забезпечення і контролю якості розробленими на рівні вишів і затвердженими їхніми керівниками. Це ж стосується й інших документів ВНЗ – "особової справи" студента, навчальної картки студента та ін. Упорядкування різноманітних форм документів для всіх ланок ВНЗ полегшить перенесення даних на електронні носії для наступної їхньої автоматизованої обробки.

Проведений аналіз вживаних форм у системі навчальної документації ВНЗ м. Біла Церква засвідчив наявність розходжень не лише в оформленні документів, а й у викладі змістовної частини при документуванні типових питань. Такі розходження спостерігаються навіть у межах одного ВНЗ, що призводить до збільшення часових витрат як при сприйнятті змісту в них інформації, так і для отримання відповідних відомостей. Більше того, це є основною причиною неможливості

втілення в навчальному закладі сучасної технології документного забезпечення управління. А як підкреслюють дослідники – це один із ефективних шляхів підвищення якості управління [5]. Тому питання упорядкування термінології (мовних кліше) в документах є одним із важливих факторів підвищення ефективності автоматизації документування, якісного опрацювання документів у всіх ланках ВНЗ і прискорення пошуку необхідних даних в інформаційній системі установи.

Актуальність даної проблеми стала очевидною в умовах розвитку децентралізації структурних підрозділів багатьох ВНЗ (філії, факультети, інститути, які розміщені територіально за межами навіть однієї області, а не лише міста).

Висновки. Отже, проблема уніфікації навчальної документації у ВНЗ є актуальною

і потребує вирішення. Водночас слід враховувати такі вимоги:

1) система навчальної документації має бути максимально повною і детальною, що дасть можливість комплексно відобразити інформацію навчального процесу ВНЗ;

2) побудову єдиної моделі документів для груп однорідних завдань із використанням формуляра-зразка;

3) передбачити можливість обробки інформації технічними засобами з метою скорочення обсягу непродуктивної ручної праці;

4) крім уніфікації зовнішньої форми документації, яка відображає навчальний процес, слід пам'ятати і про уніфікацію її змістовної частини, взаємоузгодження форм документів і технології їхнього виготовлення між різними ланками ВНЗ.

Використана література

1. Ермолаева А. К вопросу об унификации учебной документации / А.Ермолаева, М.Ланденюк, Н.Маликова // Деловодство. – 2006. – № 3. – С. 11-19.
2. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки // Освіта і управління. – 2006. – Т.9. – № 3-4. – С. 9-25.
3. Основні чинники впливу на вузівську підготовку документознавців // Юрій Палеха // www.archives.gov.ua
4. Сборник основных постановлений, приказов и инструкций. Часть 1 / под ред. Е.И. Войленко. – М.: "Высшая школа", 1965. – 387.
5. Фионова Л.Р. Современные технологии ДОУ – путь к повышению эффективности управления // Деловодство. – 2006. – № 1. – С. 16-19.